

13.09.2018

Studievoormiddag

GRIJS WORDEN IN HET GROEN

GRIJS WORDEN IN HET GROEN

Over woon- en zorgperspectieven van ouderen in dun bevolkte gebieden

- 9:00 Ontvangst
- 9:15 Brecht Vandekerckhove (Atelier Romain) - *Ouder worden op het Vlaamse platteland*
- 9:50 Jan Bertels (burgemeester Herentals) - *Geïntegreerd aanpakken*
Luc Vleugels (Heist-op-den-Berg) - *Een dorpskern aanpassen*
Luc De Groote - *Senioren onder de toren in Kleit-Adegem*
Luc Stijnen - *Zonnige Kempen*
- 10:40 Koffie
- 11:00 Vlaamse Bouwmeester - *Pilootprojecten woonzorg*
- 11:15 *Panelgesprek:* Eric Nysmans (Welzijnszorg Kempen), Mieck Vos (VVSG), Edith Wouters (Ar-Tur), Dominique Verté (prof. VUB), Ann Demeulemeester (Familiehulp), Bernadette Van den Heuvel (kabinet minister Vandeurzen). Moderator: Guy Tegenbos.
- 12:15 Vragenronde
- 12:30 Afsluitende receptie

“De vergrijzing op het platteland verkend”

Toelichting 13 september 2018

KU LEUVEN

Housing and Urban Studies (HaUS):

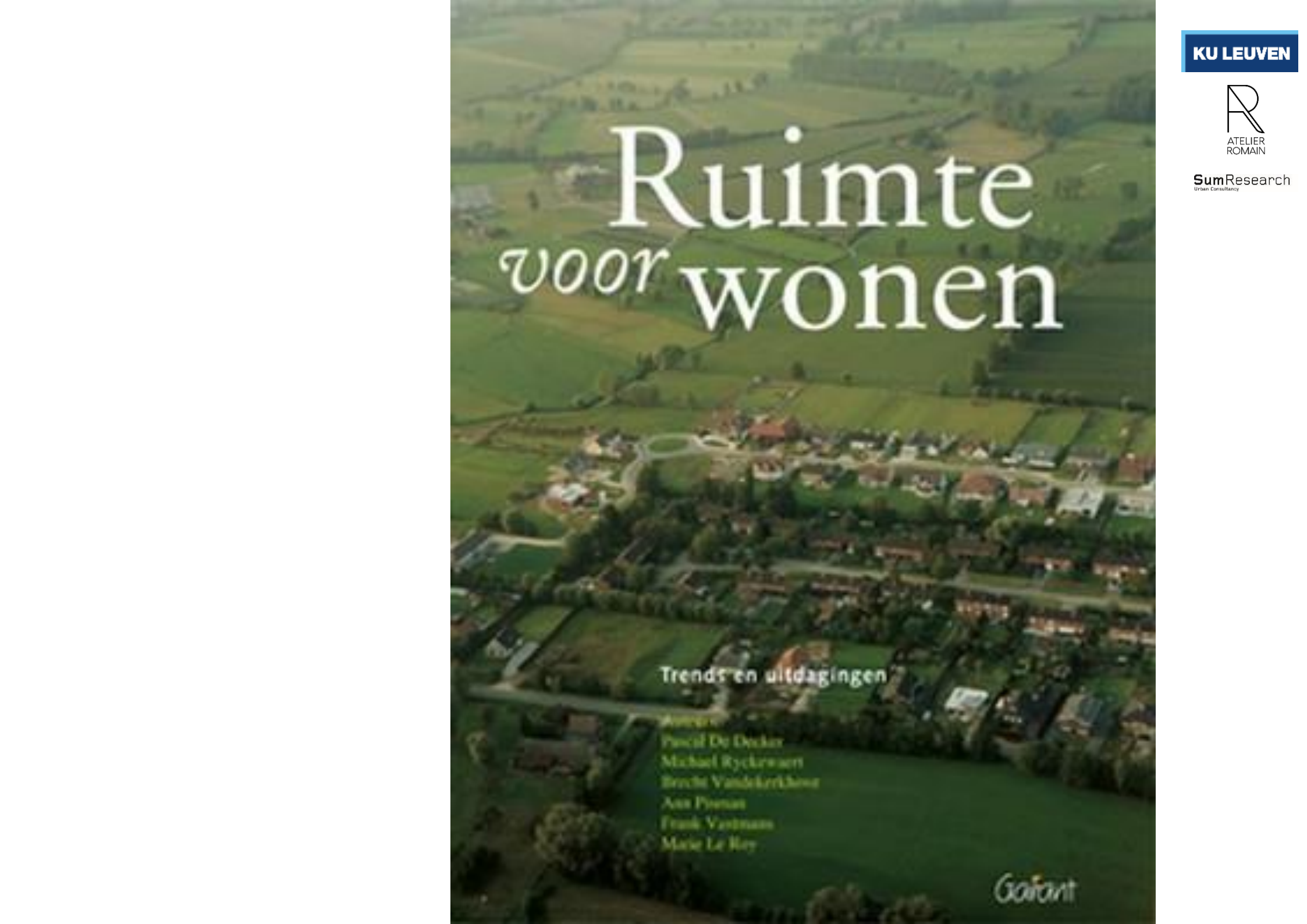
KU LEUVEN

SumResearch
Urban Consultancy

Atelier Romain:

Ruimte voor wonen

Trends en uitdagingen

Auteurs:

Pascal De Decker

Michael Ryckewaert

Brecht Vandekerckhove

Ann Poeman

Frank Vastmans

Marc Le Roy

Gaiaant

KU LEUVEN

R
ATELIER
ROMAIN

SumResearch
Urban Consultancy

Een woonmodel in transitie

Toekomstbestemming van het Vlaamse woonpark

Gedrukt

Brecht Vandekerckhove, Niels De Luyck,
Emma Volchaert, Nico De Witte & Pascal De Decher

Ook de aangespoelden blijven

Woon- en zorgperspectieven
van pensioenmigranten aan de kust

Granant

KU LEUVEN

R
ATELIER
ROMAIN

SumResearch
Urban Consultancy

Brede visie wonen-RO

Brede visie wonen-RO: Waar hebben we het over?

Doelgroepen

Senioren

Empty nesters

Traditioneel gezin

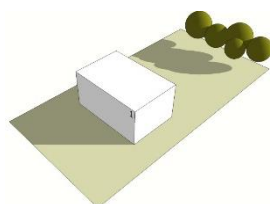

Klein gezin

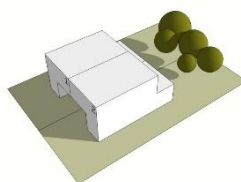

Starters

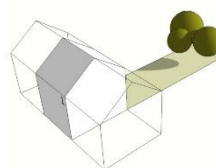
Woontypologieën

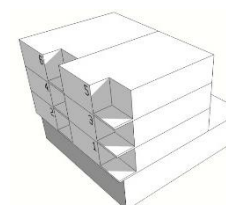
Vrijstaande
woning

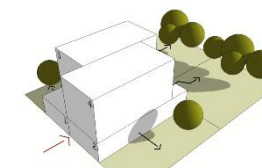
Halfopen
woning

Rijwoning

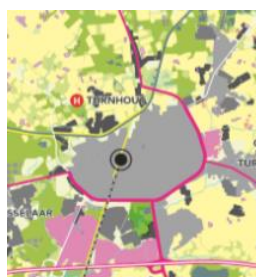

Appartementen

Schakelwoning

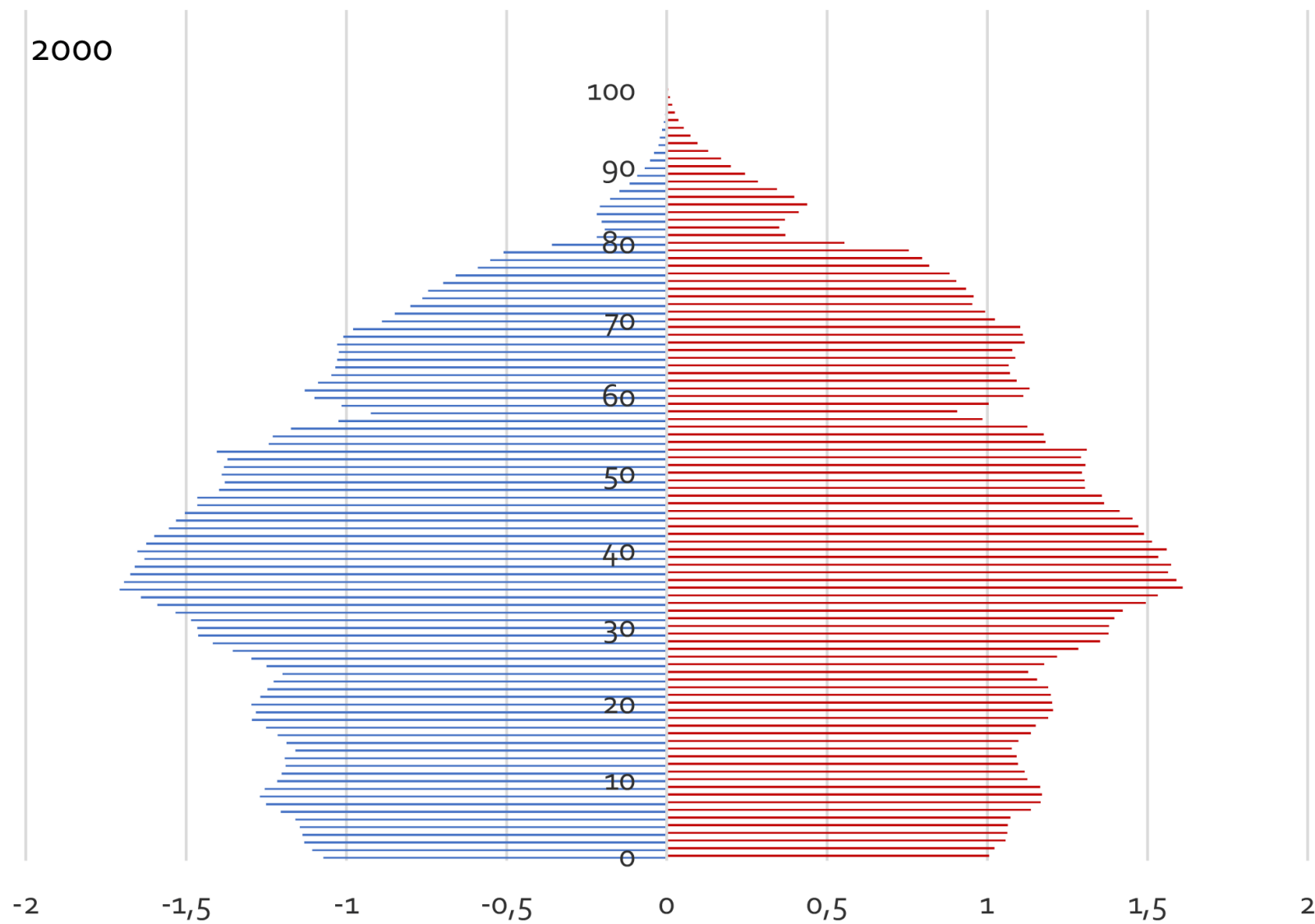
Locatie

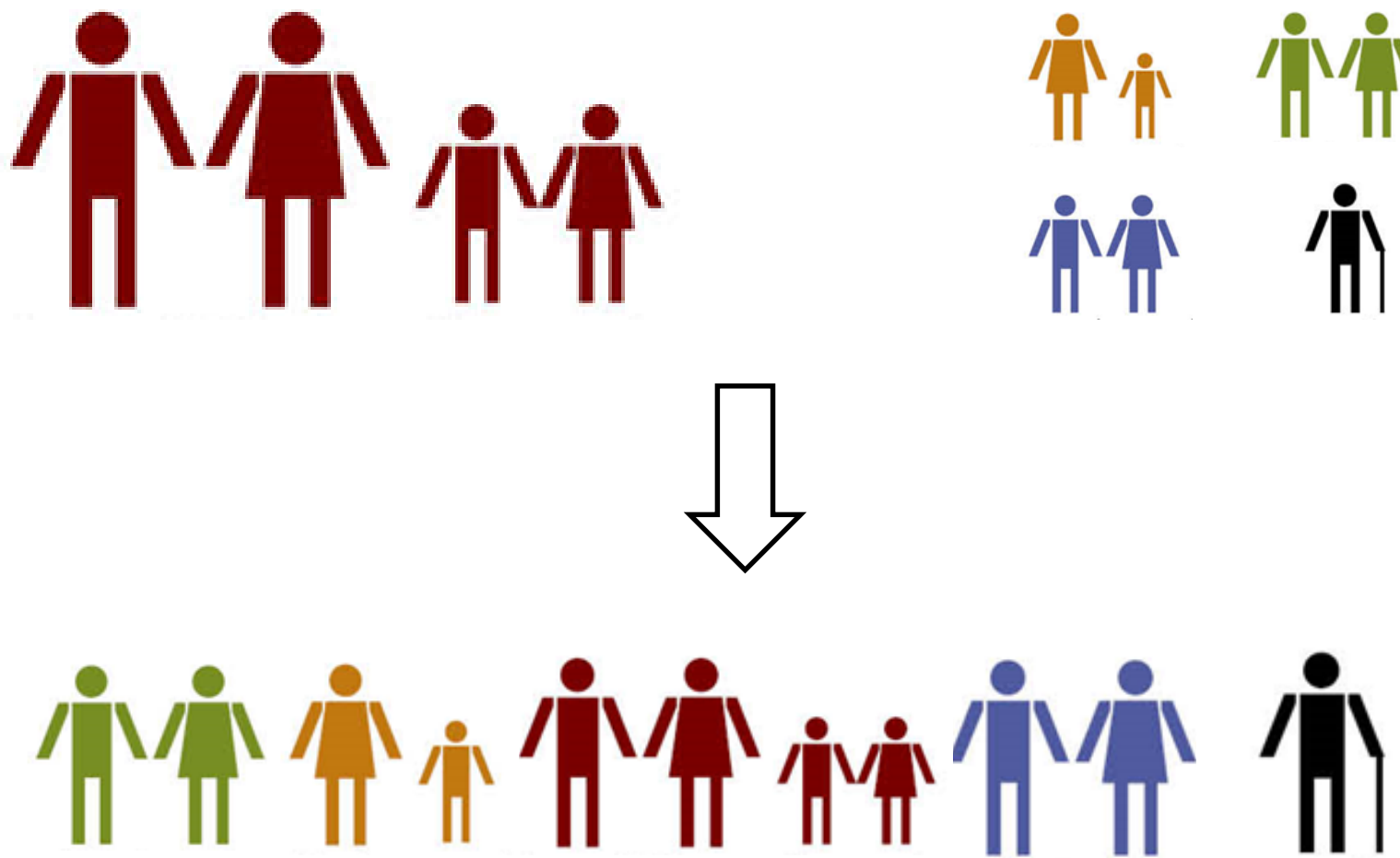
Betaalbaarheid

Bevolkingsevolutie Vlaanderen 2000-2035

Doelgroepen

Bron: Atelier Romain

De vergrijzing op het platteland verkend

Insteken voor dit onderzoek

Insteken voor dit onderzoek

1. **Vergrijzing** neemt toe en op het platteland nog meer dan elders.
2. Mobiliteit van de ouderen daalt en **basisvoorzieningen** zijn minder en minder aanwezig: Hoe geraakt men tot bij de supermarkt of de dokter?
3. Het Vlaamse beleid zet in op **informele zorg**:
Zijn die informele zorgverstrekkers aanwezig in buitengebieden?
4. **Formele zorg** met verpleging als knelpuntberoep en lange ritten voor de thuiszorg:
Blijft de zorg verzekerd in dunbevolkte gebieden?
5. Aangepastheid van de **woonomgeving**:
Worden ouderen aangemoedigd buiten te komen?
(=> positieve gezondheidseffecten)

Onderzoeksresultaten

Onderzoeksresultaten van het kwalitatief onderzoek:

1. de woning
2. informele zorg
3. thuiszorg
4. alternatieve woonvormen
5. woonbuurten en transport
6. sociale isolatie

Onderzoeksresultaten van het kwalitatief onderzoek:

1. de woning

- 1/3 woningen onaangepast (GWO)
 - Verouderde woningen
 - Onderbezetting
 - Onaangepast aan verminderde mobiliteit
- 1/4 is bereid te verhuizen (GWO)
- Tevredenheid na verhuis (kust, Vanaken); vnl wanneer verhuis autonome beslissing is
- Westhoek: helft verhuist maar $\neq$ M.i.T.

Onderzoeksresultaten van het kwalitatief onderzoek:

2. informele zorg

- Mantelzorgers = (partner of) kinderen. MAAR ontjonging platteland
- Helpt ouderen kan/wil geen beroep doen op kinderen;
- “Niet meer van deze tijd”
- Sandwichgeneratie
- 60% geen hulp van buren (BAS)

Buren = utopie

Onderzoeksresultaten van het kwalitatief onderzoek:

3. thuiszorg

- Verpleging: knelpunt
Onregelmatige uren, zwaar emotioneel werk, ouderenzorg onpopulair,
thuiszorg = specifieke setting
- Efficiëntiedruk
Strikt takenpakket, geen tijd voor koffie, ouderen afhankelijk van werkschema
- Keuzevrijheid van zorgverstreker
Verschillende diensten kriskras door elkaar

VLAAMSE THUISVERPLEGERS RIJDEN
DAGELIJKS **15 x DE WERELD** ROND.

Onderzoeksresultaten van het kwalitatief onderzoek:

4. Alternatieve woonvormen

- Woonzorgcentra
 - Concentratie zware zorg
 - Instellingen
 - Kostprijs
- Assistentie woningen
 - Instellingen
 - Kostprijs
- Andere
 - Weinig tussen pensioenleeftijd en wzc-leeftijd (De Vriendt)
 - Alternatieven niet gekend

Onderzoeksresultaten van het kwalitatief onderzoek:

5. Woonbuurten en transport

- Van autonome dorpen naar woondorpen
- Food deserts: 40% heeft geen kruidenierszaak in de buurt (BAS)
- Vicious circle voorzieningsarmoede – autogebruik
- Openbaar vervoer ontoereikend + niet gebruikt (Rekenen op vrijwilligers?)
- Obstakels schrikken ouderen af om mobiel te zijn
- V en A passen zich aan voorzieningsarmoede aan

Onderzoeksresultaten van het kwalitatief onderzoek:

6. sociale isolatie

- Bijna helft 65-plussers is eenzaam (KBS)
- Als gevolg van afname mobiliteit
- Na overlijden partner/ouders

Onderzoeksresultaten van het Ruimtelijk onderzoek:

Woonzorgnetwerken in woonzorgregio's

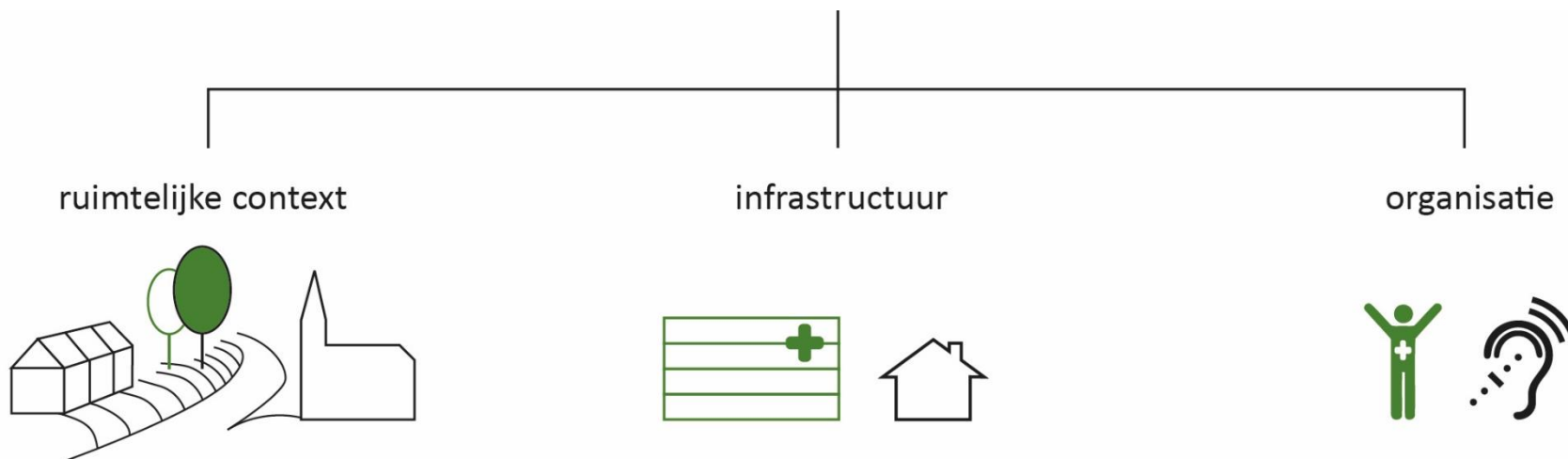
1. ruimtelijke context
2. infrastructuur
3. organisatie

+ toepassing in 2 cases: Westhoek + Kempen

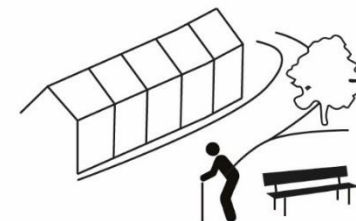
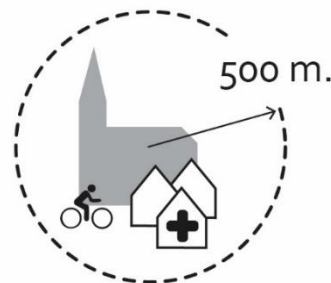
Onderzoeksresultaten van het Ruimtelijk onderzoek:

- Inspiratie: WHO, Deensmodel, STAGG woonzorgzones, Buurtzorg
- Aangepast zorgmodel nodig in Vlaanderen gezien de ruimtelijke verspreiding van het wonen
- Nood aan differentiatie van de kleinschalige wooninitiatieven op het platteland
- Keuzes koppelen aan de ruimtelijke context van een bepaalde plek

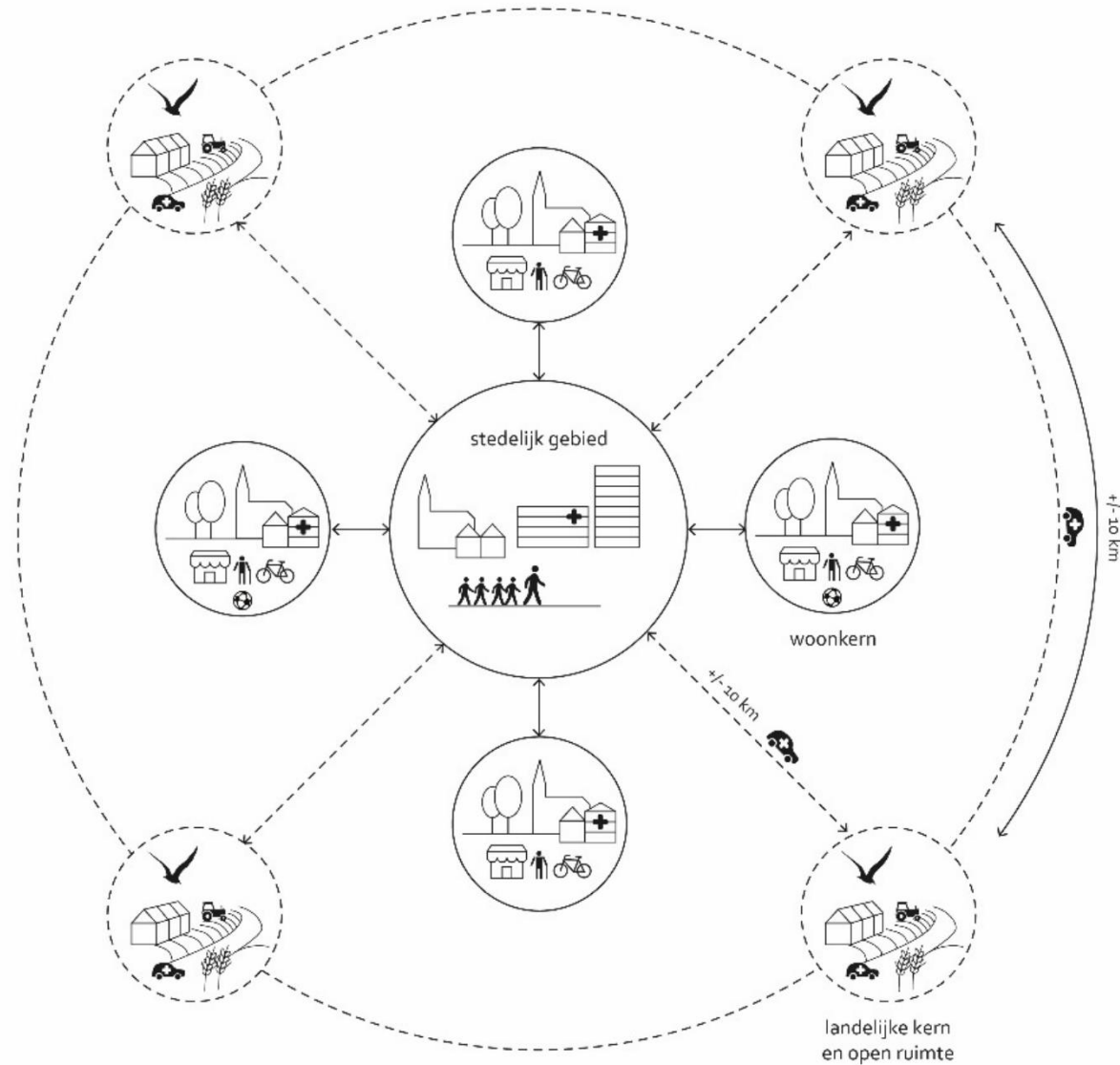

1. ruimtelijke context

- macro-niveau: goed uitgeruste woonkern, structurerende woonkern, landelijke kern,...
- meso-niveau: bereikbaarheid aan dagelijkse en periodieke voorzieningen binnen een straal van 500 m (Burton & Mitchell)
- micro-niveau: kwaliteit van de publieke ruimte, oudervriendelijke omgeving

1. ruimtelijke context

6 ontwerpprincipes (Barton & Mitchell)

- Herkenbaarheid
- Leesbaarheid stratenpatroon
- Diversiteit
- Toegankelijkheid
- Veiligheid
- Comfort

6 ontwerpprincipes (Barton & Mitchell)

Herkenbaarheid

- Lokale identiteit
- Vertrouwdheid met de omgeving
- Transformatie moeten geleidelijk gaan en met respect voor de context

Leesbaarheid stratenpatroon

- Vermogen tot oriënteren
- Bevordert de zelfstandigheid en zelfzekerheid van ouderen.
- Leesbare wijken: Variatie aan zichten bevordert het concentratievermogen

Diversiteit

Toegankelijkheid

Veiligheid

Comfort

6 ontwerpprincipes

Herkenbaarheid

Leesbaarheid stratenpatroon

Diversiteit

- Diversiteit verduidelijkt de gebruiker waar hij zich bevindt, naar waar de straat leidt en wat de functies zijn van de straat.
- Straten met diversiteit reflecteren de lokale identiteit.
- Verschillende typologieën, functies, kleuren en materialen
- De aanwezigheid van beeldbepalende gebouwen en herkenningspunten

Toegankelijkheid

- Lokale winkels en diensten moedigen ouderen aan om buiten te komen, anderen te ontmoeten en actief te blijven
- Toegankelijke wijken zijn multifunctioneel
- Diensten op wandelafstand (500 meter) met rustplaatsen

Veiligheid

Comfort

6 ontwerpprincipes

Herkenbaarheid

Leesbaarheid stratenpatroon

Diversiteit

Toegankelijkheid

Veiligheid

- Veiligheid zowel fysiek als mentaal
- Vallen, struikelen, aangereden of aangevallen worden
- Goed onderhouden, gevels gericht naar de straat, voldoende verlicht, duidelijke zonering (fietspad/voetpad/auto), voldoende breed en vlak aangelegd voetpad, gemakkelijk overbrugbare hoogteverschillen en gecontroleerde oversteekplaatsen

Comfort

- groene plaatsen en pleintjes
- faciliteiten zoals iedere 100 à 125 meter een zitbank worden geplaatst.
- Halte's voor OV toegankelijk

6 ontwerpprincipes

Herkenbaarheid

Leesbaarheid

Diversiteit

Toegankelijkheid

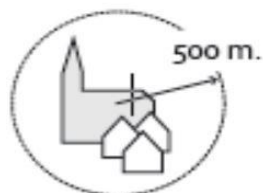
Veiligheid

Comfort

Context

Wijkniveau

Straatniveau

Geleidelijke en kleinschalige transformaties

Lokale identiteit

Duidelijke en zichtbare toegangen

Onregelmatig hiërarchisch stratenpatroon

Zacht kronkelende straten

Korte, smalle straatjes

Heldere symbolen & tekens

Groene plaatsen en pleintjes

Multifunctionele buurt (=radius 500 m)

Beeldbepalend gebouw/ herkenningspunt

Diverse architectuur

Leesbaarheid functies bebouwing

In de nabijheid van openbaar vervoer en op wandelafstand van lokale voorzieningen

Gevels gericht naar de straat

Gecontroleerde oversteekplaatsen

Voorbehouden parkeerplaatsen

Voldoende brede voetpaden

Overbrugbare hoogte verschillen

Onderhoud

Vlakke bestrating, straatkolken, riooldeksels

Sociale interacties

Duidelijke zonering

Groene plaatsen en pleintjes

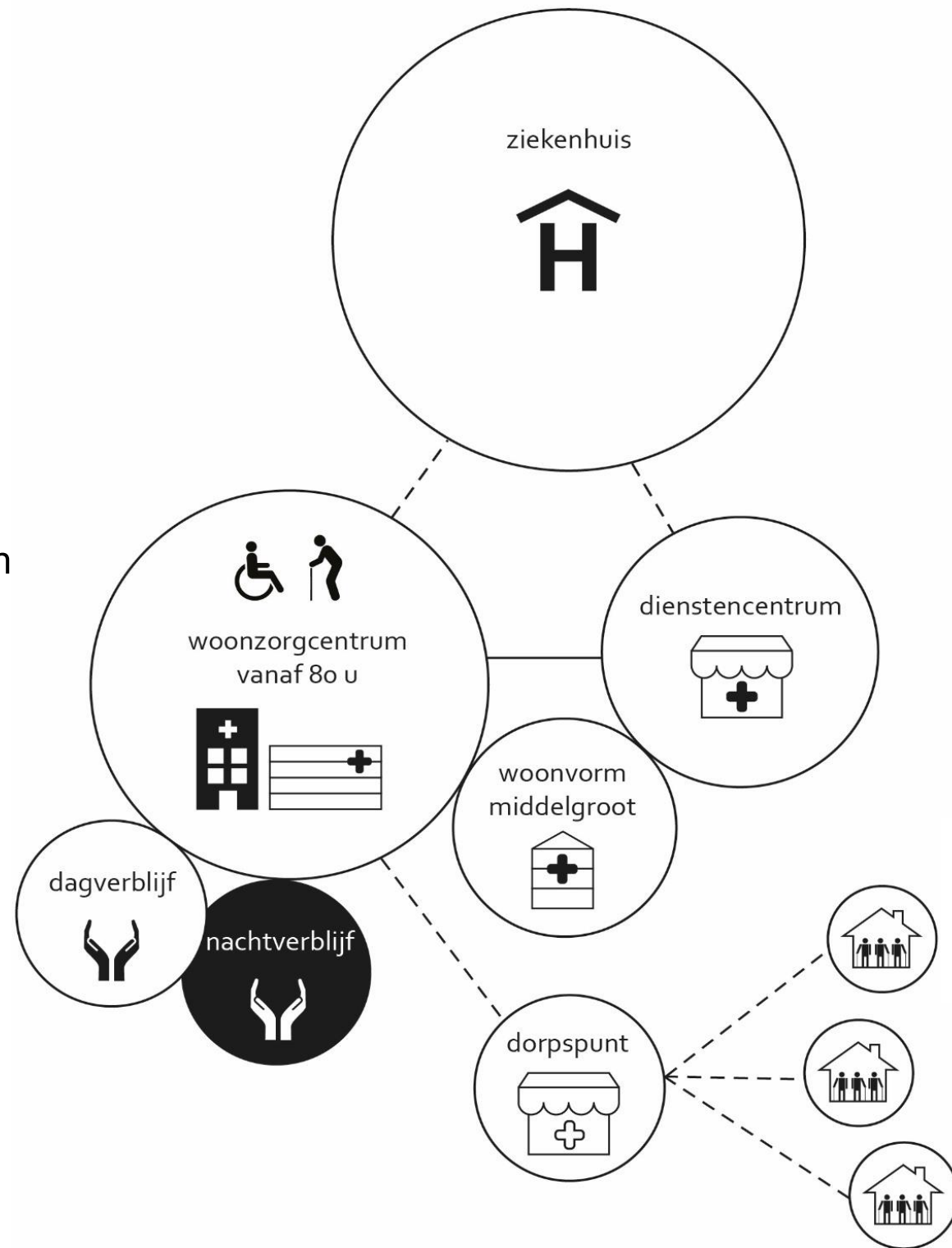
Voetgangervriendelijke straten

Toegankelijke en comfortabele haltes

Zitbanken

2. infrastructuur

- Ziekenhuis
- Woonzorgcentrum
- Lokaal dienstencentrum
- Dagverblijf en nachtverblijf/zorg
- Dorpspunt
- Kleinschalig en middelgrote woonvormen

2. infrastructuur

Dorpspunt Beveren-aan-de-IJzer (691 inwoners)

<http://www.dorv.de/>

2. infrastructuur

Kleinschalige woonvormen

De oude pastorijen van Kleit en Adegem

Carpe Diem (Beveren-aan-de-IJzer)

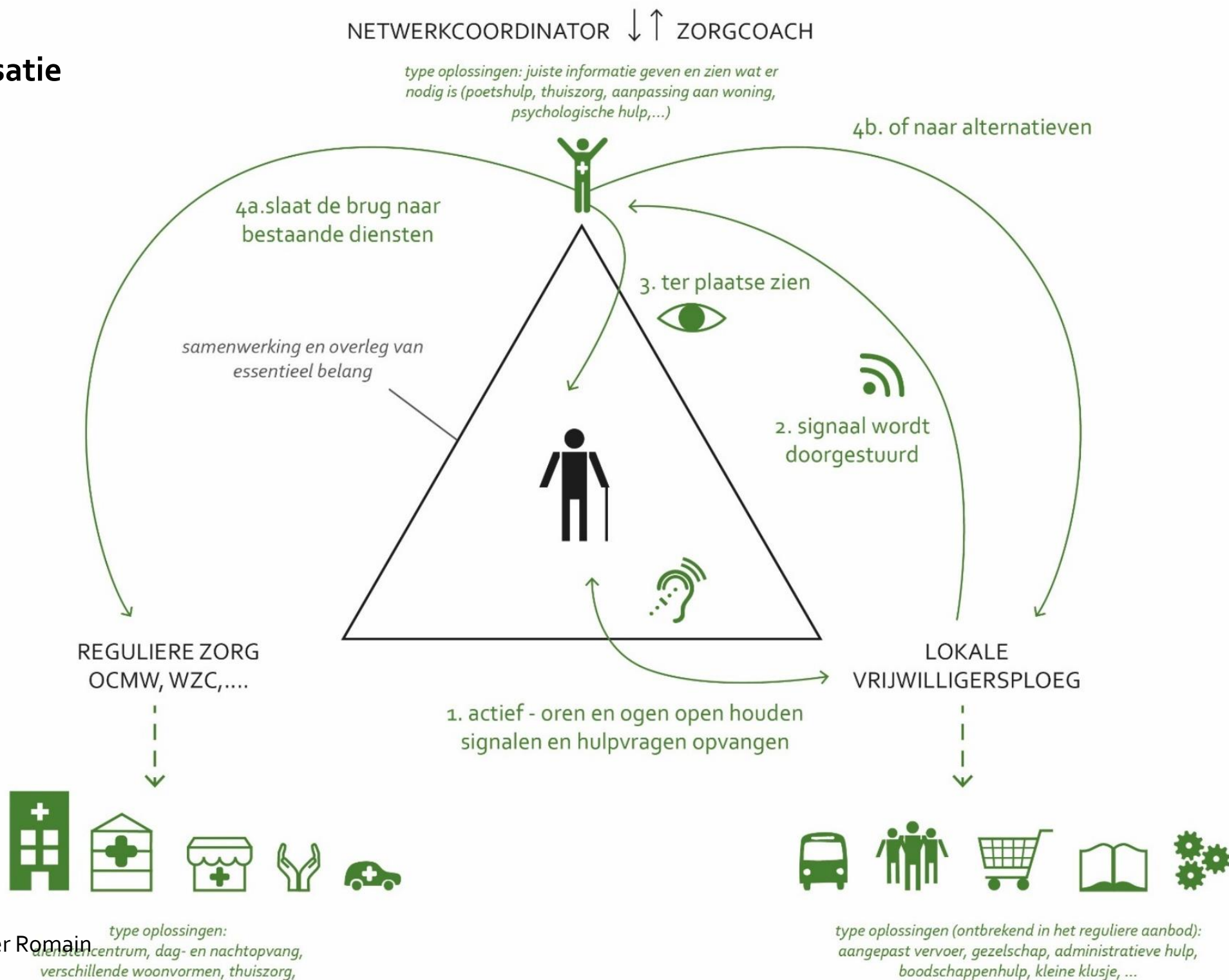
3. organisatie

Senioren vragen zelden zelf om hulp -> Zorgcoach die actief hulpbehoevenden opzoekt

- Netwerkcoördinator en zorgcoach
- Reguliere zorg
- Lokale vrijwilligers

3. organisatie

Bron: Atelier Romain

Onderzoeksresultaten van het Ruimtelijk onderzoek:

Woonzorgnetwerken in woonzorgregio's

1. ruimtelijke context
2. infrastructuur
3. organisatie

+ toepassing in 2 cases: Westhoek + Kempen

Toepassing in 2 cases: Westhoek + Kempen

Poperinge,
Meerhout

Millegem, Bel

Watou, Proven,
woonwijken
Millegem, ...

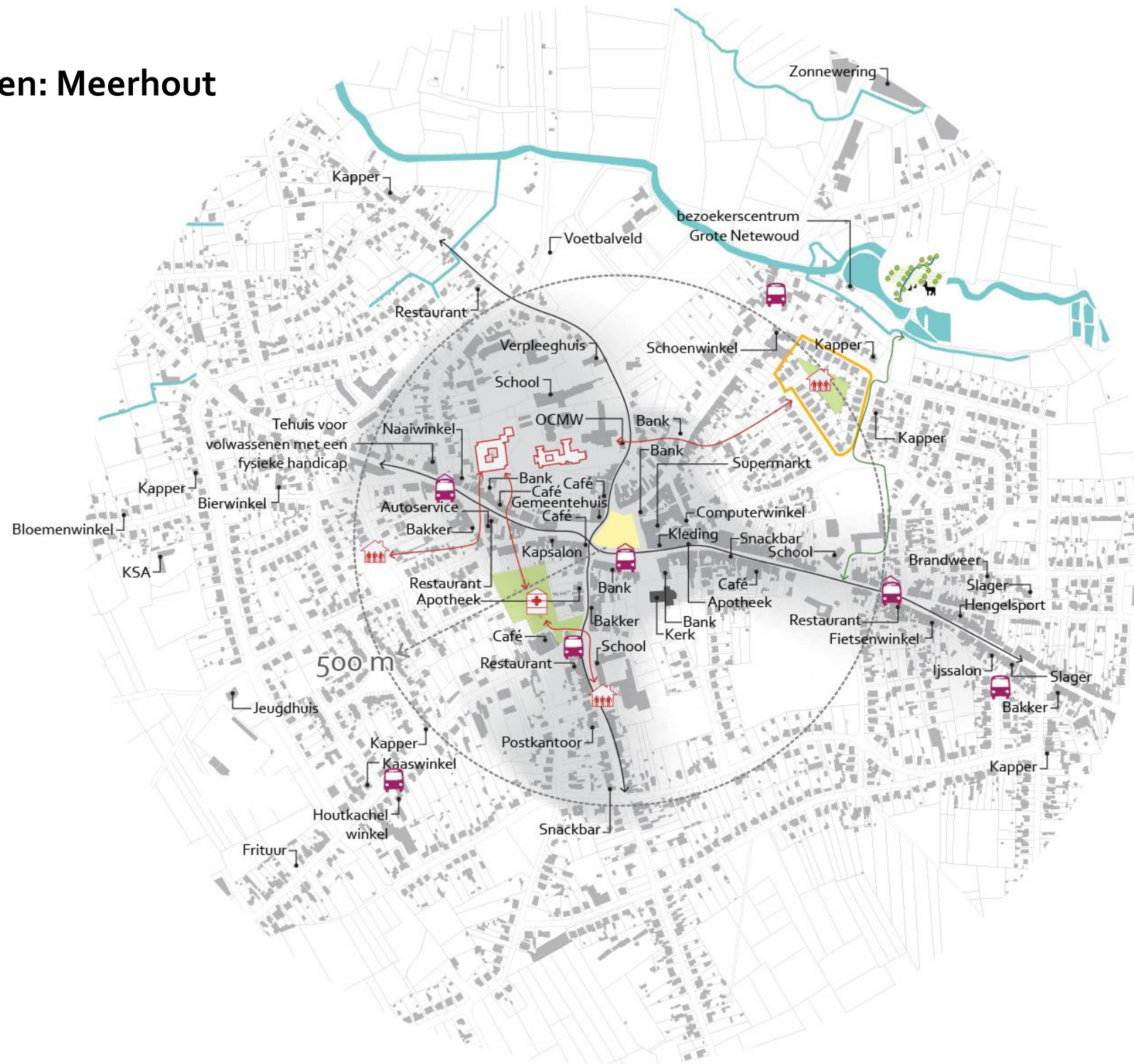

Open ruimte, linten
Meerhout, ...

			Type plattelandsgebied			
			Goed bereikbare kern met OV met groot aanbod aan dagelijkse en periodieke voorzieningen	Bereikbare kern met OV met een goed aanbod aan dagelijkse voorzieningen	Gebied met een beperkt aanbod aan dagelijkse voorzieningen binnen een straal van 500m	Gebied dat verder gelegen is dan 500m van een kern met dagelijkse voorzieningen
Type infrastructuur	woonzorgcentrum, dagverblijf, nachtverblijf	niet zelfstandige senioren	✓	✗	✗	✗
	dienstencentrum	kwetsbare senioren	✓	✗	✗	✗
	woonvormen	middelgrote woonvorm voor kwetsbare senioren	✓	✓	✗	✗
		kleinschalige woonvorm voor valide ouderen	✓	✓	✓	✗
	dorpspunt en zorgcoach	zelfstandige senioren	✓	✓	✓	✗
	thuiszorg	zelfstandige senioren	✓	✓	✓	✓

Kempen: Meerhout

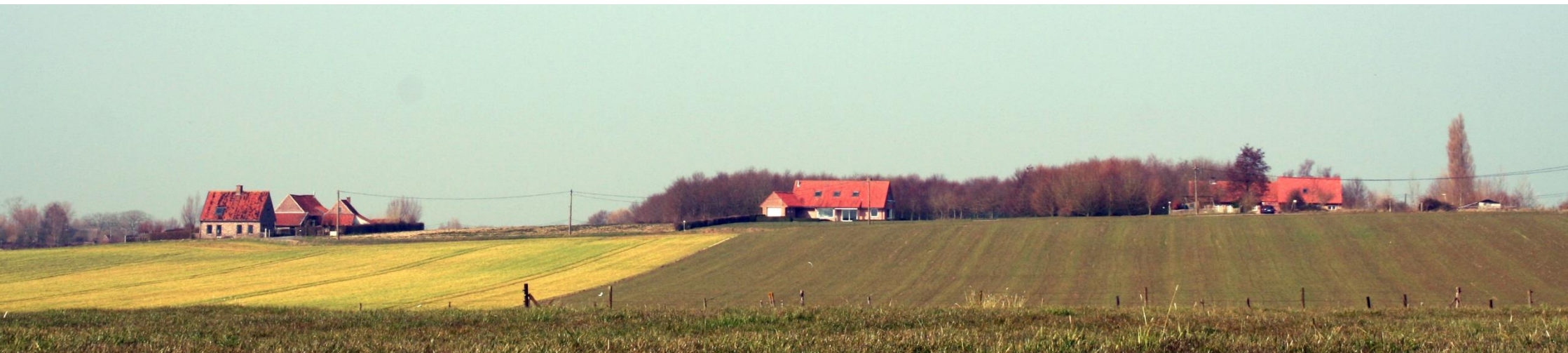
Beleidsvoorstellen

1. plaatsbepaling
2. Voorstellen
3. Nood aan een geïntegreerde benadering

Plaatsbepaling

- Ouderen willen wonen, niet verzorgd worden.
- Belang zelfstandigheid ouderen, maar aan grenzen gebonden
- AiP op platteland voor velen niet evident
- Informele zorg ontoereikend
- Centralisatie in de formele zorg: platteland slachtoffer?
- Onvoldoende prikkels in de omgeving (activiteiten e.d.)

Plaatsbepaling

DUS:

- Nood aan een grotere beleidsverschuiving
- Creatie van woonzorgnetwerken binnen woonzorgzones
- Potentieel van de periode na pensioen benutten
 - Tijdig verhuizen ~ Tevredenheid
 - Geen gedwongen opname in wzc
 - Compact wonen, nabij voorzieningen

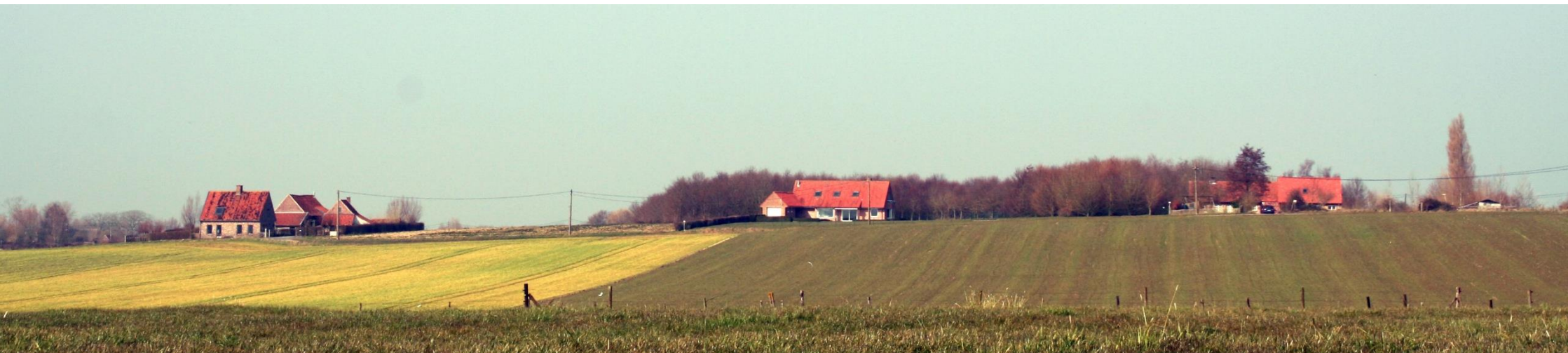
Beleidsvoorstellen

1. Mbt een paradigmashift naar Moving in Time (MiT)
2. Mbt het uitbouwen van woonzorgnetwerken
3. Mbt de plaats in het netwerk: groeidorpen en locatiebeleid
4. Mbt het openbaar domein en omgeving
5. Mbt de overgang van Ageing in Place (AiP) naar MiT

1. Mbt een paradigmashift naar Moving in Time

- Gaan wonen op de juiste plaats' als een opportuniteit zien
De grootste besparingen in de zorg kunnen en zullen moeten komen vanuit het wonen
Mensen zo lang mogelijk thuis laten wonen is hen kwaliteit + zelfstandigheid ontzeggen
- Uitbouw van een breed gamma aan woonzorgformules met verschillende verhoudingen tussen 'wonen' en 'zorg'
- Campagne om mensen bewust te maken dat ze hun oude dag best voorbereiden

1. Mbt een paradigmashift naar Moving in Time

- Woonzorgcomplex en assistentiewoningen zijn instellingen
- Echte alternatieven bieden: zelfstandig ondersteund wonen
- 90 % van de nieuwbouw appartementen mikt op empty nesters en senioren
- 90 % van de nieuwbouw appartementen is eigenlijk niet geschikt
- Aanpassing bouwreglement, schaal en vormgeving

2. Mbt het uitbouwen van woonzorgnetwerken

- Obv de ruimtelijke context (type gebied, bereikbaarheid en voorzieningenaanbod)
- Organisatieplatform opstellen: nood aan een netwerkcoördinator en zorgcoach

3. Mbt de plaats in het netwerk: groeidorpen en locatiebeleid

- Groeidorpen selecteren obv kritische massa, bereikbaarheid en uitrustingsniveau
- Uitbouw van dorpspunten in kernen met een beperkt aanbod aan dagelijkse voorzieningen
- Locatiebeleid voeren: bereikbaarheid van de plek en aanwezigheid voorzieningen in een straal van 500 m

4. Mbt Openbaar domein en omgeving

- Publieke ruimte (her)inrichten op een leeftijdsvriendelijke manier zodat ouderen actief kunnen blijven
- Rekening houden met de ontwerpprincipes die volgende aspecten kunnen verbeteren voor ouderen: herkenbaarheid van de ruimte, leesbaarheid, diversiteit, toegankelijkheid, veiligheid en comfort

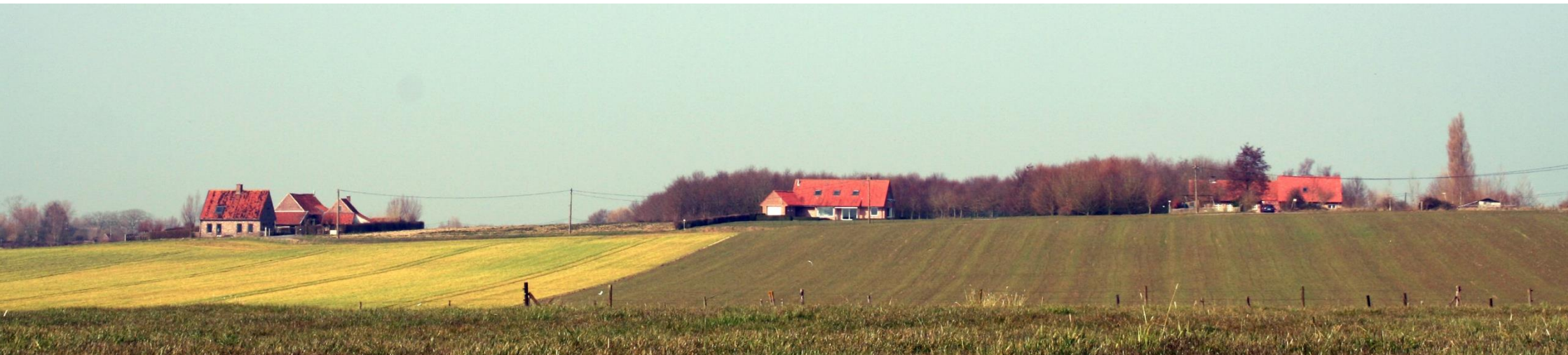
5. Mbt de overgang van AiP naar MiT

- Uitbouw van een outreachend netwerk: screening aangepastheid woningen, evalueren functioneren thuiszorg(netwerk),...
- Uitbouw systeem voor woningaanpassingen
- (her)inrichting van het publiek domein op een leeftijdsvriendelijke manier
- Stimuleren van aanbod aan mobiele voorzieningen op alle levensdomeinen

Nood aan een geïntegreerde benadering

- Wonen + RO: aangepaste en betaalbare woningen
- Welzijn + Wonen + RO: beleidswijziging van AiP naar MiT
- Welzijn: wijziging geografie van de thuiszorg en –verpleging
- Welzijn + RO: inplanten van woonzorgcombinaties + woonzorgnetwerk-model

Dank voor uw aandacht!

Vragen staat vrij:

brecht@atelierromain.be

pascal.de.decker@skynet.be

